

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-66-3-226-231

УДК 372

Олександра СОКОЛОВСЬКА

*доктор філософії в галузі освіти, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв, Україна*

МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ НА ЗАСАДАХ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Анотація статті. У статті розкривається сутність поняття «Нова школа», здійснено теоретичний аналіз морального виховання дітей. На прикладі педагогічних ідей Василя Сухомлинського аналізуються різні підходи у вихованні моральних якостей особистості. Розглядаються теоретичні аспекти морального виховання дитини. Розроблені українським вченим Василем Сухомлинським правила морального виховання які включають: формування моральних почуттів і навички поведінки. Акцентовується увага на використанні педагогічних ідей Василя Сухомлинського у моральному вихованні, їх місце у формуванні моральних цінностей, окреслюється напрям використання. Обґрунтовується необхідність виховання морально здорової дитини в процесі навчання, що передбачає тісний зв'язок з закладами дошкільної освіти і Новою українською школою з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини.

Ключові слова: педагогічна спадщина Василя Сухомлинського, мораль, моральне виховання, моральна свідомість, моральні якості, особистість дитини, моральне здоров'я.

Постановка проблеми. Економічне реформування системи освіти в умовах перебудови державності, відродження культурних надбань та моральності суспільства, потребує вдосконалення процесу навчання і виховання. Реалізація завдань морального виховання молодого покоління в Новій українській школі обумовлена змінами, що відбуваються у суспільстві та особливостями розвитку дітей. Починаючи з дошкільного віку доцільно займатися моральним вихованням дітей, спонукати їх до засвоєння норм і правил поведінки з однолітками, підготовки до навчання у Новій українській школі.

В Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні наголошується, що моральне виховання дітей дошкільного віку спрямоване на виховання поваги до однолітків, старших, надавати допомогу тим, хто цього потребує, вміти підтримувати думку інших людей; виховання у дошкільників почуття відповідальності, необхідності дотримуватися норм і правил поведінки, виявляти цілеспрямованість і наполегливість.

Проблема морального виховання дітей різного віку надзвичайно гостро стоїть перед суспільством. Вчені, учителі, батьки, керівники закладів освіти намагаються впроваджувати різні технології, що надають можливість формувати у сучасних дітей повагу до морально-духовних цінностей. Сьогодні дитина живе у просторі величезного потоку інформації: ЗМІ, заклади освіти, Інтернет. І все це скоріше сприяє руйнуванню моральних норм і якостей особистості, змушує серйозно задуматися над проблемою ефективного морального виховання дітей.

Діти здатні правильно оцінити і зрозуміти почуття і емоції людини, для них дружба, справедливість, співчуття, доброта, любов мають високий емоційний рівень. У них немає проблем у спілкуванні з оточуючими, вони набагато стійкіше переносять стресові ситуації і не піддаються негативному впливу змін які відбуваються у суспільстві.

Діти дошкільного віку особливо сприйнятливі до дотримання моральних норм і вимог. Це одна з важливих сторін процесу формування особистості. Моральне виховання дітей дошкільного віку – це процес засвоєння встановлених у суспільстві зразків поведінки, що надалі застерігатиме їх від негативних вчинків. Під впливом морального виховання дитина дотримується норм поведінки, що впливає на стосунки між людьми.

У молодшому дошкільному віці діти найбільш чутливі до емоційних впливів. У житті дитини емоції відіграють дуже важливу роль, вони допомагають реагувати на навколишню дійсність і формувати до неї ставлення. Моральне виховання дошкільників визначається тим, що в цей період діти засвоюють мову емоцій і почуттів, вони опановують прийнятні в суспільстві форми вираження своїх переживань за допомогою всіляких засобів. Діти навчаються при необхідності стримувати свої емоції, або, навпаки, проявляти їх, що має особливе значення для подальшого навчання у школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема морального виховання вивчалась і продовжує досліджуватися вченими різних наук. У спадщині видатних філософів, педагогів минулого (О. Духновича, Г. Сковороди, І. Франка) висвітлені

різні підходи до вирішення проблеми морального виховання.

Такі вчені, як Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Запорожець, Г. Костюк, Л. Леонтьєв, С. Рубінштейн питання морального виховання розглядали з точки зору психології. Проблема морального виховання дошкільників була предметом вивчення таких відомих вчених, як А. Богуш, В. Сухомлинський, А. Фон.

Історичний досвід розкриває особливості формування навичок поведінки дітей, що впливають на їх моральне здоров'я. Це дає змогу визначити провідну роль дошкільного віку в становленні особистості. Питання морального здоров'я вивчали Л. Благонідежної, О. Запорожця, О. Кононко, В. Котирло, С. Кулачківської, С. Ладивір, С. Максименко, Т. Титаренко.

Питання морального виховання в різних аспектах вивчали В. Котирло, Г. Пономарьова, М. Роганова, В. Сухомлинський.

Предметом вивчення педагогічної спадщини В. Сухомлинського стали праці науковців як в Україні, так і за її межами (А. Борисовський, Б. Кваша, М. Мухін, В. Риндак). Роботи видатного педагога досліджували Х. Франчос і М. Ціандзі (Греція), Р. Штайник, Е. Гартман (Німеччина), М. Біблюк, С. Лашин (Польща), Л. Мілков (Болгарія), Бі Шудежі, Ван Ігосо (Китай), А. Кокеріль (Австралія).

Постановка завдання. Визначення місця і ролі педагогічної спадщини В. Сухомлинського в освітньому просторі Нової української школи, окреслення основних теоретичних аспектів морального виховання особистості дитини.

Виклад основного матеріалу. Виходячи із аналізу наукової літератури, необхідність пошуку засобів, методів виховання дітей в процесі навчання у Новій українській школі викликало потребу в зверненні до історико-педагогічної спадщини. Значний вклад в розвиток проблеми морального виховання дітей вніс видатний педагог, новатор, мислитель Василь Сухомлинський. Він наголошує, що «Саме життя висуває нині важливу проблему навчально-виховної роботи – проблему взаємозв'язку моральності і знань, духовної культури і освіченості» [4, 534]. Розроблена вченим система формування, виховання і розвитку особистості дитини заснована на глибокій турботі про дітей з різним рівнем розвитку, відношенням до навчання, укріплення здоров'я кожного вихованця, у поєднанні фізичного і морального розвитку. Особливу увагу Василь Олександрович приділяє такому аспекту, як радість навчання, радість пізнання, творчості, що сприяє емоційному комфорту, розкриттю розумового потенціалу кожної дитини, моральних почуттів і якостей. За глибоким

його переконанням навчання повинно бути і серйозною роботою, і радісною працею, що укріплює моральні і фізичні сили дитини [3].

Видатний педагог-практик стверджує, що на всіх етапах розвитку суспільства на поведінку людей впливають відносини між людьми, а моральність являється одним із критеріїв оцінки людяності. За глибоким переконанням Павльського вчителя, «Азбука виховання людяності в тому, що дитина, віддаючи тепло своєї душі іншим людям, знаходила в цьому особисту радість» [4, 188].

Аналіз і визначення терміна «моральне виховання» зарубіжними та вітчизняними вченими не однаково. Незважаючи на спільні елементи в розумінні його існують відмінності. Термін «моральне виховання» в зарубіжних працях трактується як «moral development» (моральний розвиток) або «moral education» (моральна освіта). Проте провідні сучасні науковці розглядають суть моралі, уявлення про моральні цінності.

Поняття «моральне виховання» в педагогічній науці вживається часто, але немає чіткої визначеності. Визначено близько ста моральних понять. Складовими моралі є вчинки, поведінка людини, моральні відносини, моральна свідомість. Саме ці якості особистості мають сформулювати у дітей, спираючись на освітні програми вихователів закладів освіти. «Важливе завдання школи, – пише Василь Сухомлинський, – ми вбачаємо у вихованні чистоти, благородства морально-естетичних відносин – дружби, товаришування, любові» [4, 199]. У статті моральне виховання розглядається нами як один із найважливіших видів виховання на сучасному етапі розвитку освіти. Моральне виховання сприяє формуванню моральної свідомості, розвитку морального почуття й формуванню звичок і навичок моральної поведінки на засадах принципів гуманізму розроблених Василем Сухомлинським.

В. Сухомлинський у Павльській школі створив і запровадив у практику роботи нову систему виховання, в центрі якої – учень, спрямувавши виховний вплив на його внутрішній світ. Виховний вплив здійснювався на засадах духовної культури народу, національних традиціях, звичаях. Тим самим прищеплюючи любов до батьків, до мови, готовність захищати слабких. Педагог стверджує, що «моральним провідним вогником педагог стає не тоді коли він на кожному уроці вирікає істини, а тоді, коли його ставлення до людини – маленького школяра, завтрашнього громадянина – є зразком, вершиною моральності» [4, 541]. Це, на нашу думку, одна з найважливіших особливостей виховання основу якого становлять людські цінності. Завдання морального виховання ми

визначаємо як процес розкриття перед дітьми загальнолюдських норм моральності. Проблема морального виховання особистості дитини стояла перед педагогом завжди. У своїх працях «Павлицька середня школа», «Серце віддаю дітям», «Моральні заповіді дитинства і юності», «Шлях до серця дитини», «Батьківська педагогіка» доводить, що саме у шкільному віці закладаються основи моральних почуттів, формується ставлення до людини. Важливі складові впливають на досягнення головної мети морального виховання – формування моральної вихованості. «У молодшому шкільному віці вже закладаються основи моральних почуттів. Такі поняття, як добро й зло, справедливість і несправедливість, правда і брехня, щирість і лицемірність, вірність і зрадливість, краса й паскудство, що усвідомлюються в цьому віці в образі яскравих картинок і уявлень, лишаються в емоційній пам'яті на все життя» – пише Василь Олександрович [1, 258].

Посилаючись на наукові праці Василя Сухомлинського та багаторічний практичний досвід вченого, проведено дослідження методом анкетування і бесід, групових та індивідуальних серед студентів IV курсу факультету дошкільної та початкової освіти, що перебували на педагогічній практиці в різних школах міста Миколаєва. Щоб краще розібратися які проблеми виникли у студентів при проведенні виховних заходів, під час проходження практики у класах де діти навчаються за моделлю «Нова українська школа» розробили спеціальні анкети. В анкетуванні взяли участь 43 студенти двох груп, де викладають переважно педагогічні та психологічні дисципліни.

Під час проведення дослідження фіксувалися не тільки зміст відповідей студентів, але й безпосередні реакції їх при постановці питання. Відчувалося, що питання були для них несподіваними і найменш очікуваними: більшість довго думали, підшукували слова, або писали і викреслювали написане. Вже така реакція свідчила, що студентам не часто доводилося чути подібні питання, серйозно задумуватися над поняттям «моральний обов'язок» взагалі й «обов'язок» кожного з них зокрема. З усього сказаного можна зробити такі висновки: ступінь обізнаності студентів з категорією «морального обов'язку» низький, студенти не можуть дати ні чіткого, повного й глибокого визначення цієї категорії, ані детально перелічити свої обов'язки як студентів; моральні уявлення маловиразні; викладачі не вичленовують цю важливу моральну категорію і недостатньо фіксують на ній увагу студентів.

Результати анкетування спонукали нас ускладнити роботу. В університеті щорічно проводиться конкурс студентських творчих робіт, до

якого включили написання есе, розробку моделей, макетів Нової української школи, розробку уроків, виховних заходів морального спрямування. Студенти творчо підійшли до виконання робіт. Науково обґрунтовували бачення організації виховної роботи з морального виховання дітей у Новій українській школі.

На думку Марини Я.: «Практика дала багато: знайомство з повсякденною працею учителя, відпрацювання навичок роботи перед аудиторією, взаємодії з дітьми, розуміння того, що неможливо бути гарним педагогом без глибоких знань педагогіки, психології, історії нашого народу, нашої країни, гуманного відношення до дітей, сформувати у них моральні якості, виховати морально свідому людину».

Ганна Ш. підкреслює, що «Практика у школі – час відкриття (відкриття себе і своїх можливостей, в першу чергу)».

У своїх творчих роботах студенти підкреслюють, що сучасний учитель саме «Нової школи» повинен вміти спілкуватися, вміти впливати на тих хто навчається, бути комунікативним, вміти налагоджувати стосунки з батьками і саме головне, працювати з дітьми нового покоління, вміти впливати на моральні почуття дітей.

Василь Сухомлинський наголошує: «У школі формується і оберігається моральна серцевина громадянина» [1, 338].

Тому, на наш погляд, саме оновлена система освіти не дозволить учителю зупинитися у своєму розвитку і бути нецікавим учням у Новій українській школі.

Але треба не забувати, що Нова школа – це і джерело моральності. Нова школа – це інститут освіти і виховання, де присутня контрактна система, яка базується на освітній основі і традиціях шкільної освіти (культурна, громадянська, здоров'я і спорт). Нова українська школа – це школа, в якій сформовано розвиваюче освітнє середовище і створена доброзичлива атмосфера, де поважають інтереси і реалізуються очікування всіх учасників освітнього процесу. Василь Олександрович вважає, що «Кожна школа повинна мати своє обличчя: свої звичаї, традиції, своє свято» [1, 338]. І далі наголошує: «Ми добиваємося, щоб з першого дня перебування дитини в школі в неї формувалися власні погляди і ці погляди ставали для неї священними, дорогими, як власна честь» [4, 155].

З метою більш глибокого розуміння сучасного освітнього процесу, і місця педагогічної спадщини В. Сухомлинського в ньому ми під час практичних занять, гурткової роботи, засідань студентської наукової групи, пропонуємо більш поглиблене вивчення педагогічної спадщини видатного вченого Василя Сухомлинського.

Варто підкреслити, що казки, оповідання, наукові праці, архівні матеріали українського педагога достатньо широко використовуємо у практиці професійної самореалізації студентів факультету дошкільної та початкової освіти. Пропонуємо для обговорення і вивчення такі праці В. Сухомлинського: «Людина неповторна», «Моральні заповіді дитинства і юнацтва», «Серце віддаю дітям», «Школа радості», «Шлях до серця дитини», «Як виховати справжню людину», «Проблема виховання всебічно розвиненої особистості».

Саме вивчаючи ці праці студенти переконуються, що моральність людини є результатом засвоєння і внутрішнього прийняття нею норм моралі, які зумовлюють її поведінку, ставлення до себе людей і світу. Педагог-практик стверджує, що «Серцевиною моральності є обов'язок. Обов'язок людини перед людиною, перед суспільством, перед Батьківщиною» [4, 527].

Вчений обґрунтовував правила морального виховання. За його глибоким переконанням: «Одне з важливих правил морального виховання у тому, щоб розбудити в юному серці бажання стати кращими» [4, 553].

Педагог акцентує увагу на тому, що «засоби навмисного впливу ефективні лише остільки, оскільки створене і постійно збагачується середовище, яке виховує людину» [4, 548].

Василь Олександрович пише: «Особливо важливим для виховання елементом середовища є тонкість, людяність відносин між вихователями, між старшими і молодшими школярами, між ровесниками» [4, 550].

Встановленню таких відносин сприяють казки. Використання оповідань, казок Василя Сухомлинського є одним з провідних засобів. Формування морального досвіду у дітей дошкільного віку починається з казок. Виховання гуманних почуттів, духовних цінностей, на думку педагога, необхідно розглядати в тісному взаємозв'язку з загальним розвитком дитини. Казки сприяють формуванню у дітей саме емоційного ставлення до описаних подій, природи, казкових героїв, до оточуючих їх людей, до дійсності. Важливу роль у вихованні особистості дитини відіграють казки та оповідання написані учнями Павлівської школи та Василем Олександровичем: «Бо я – людина», «Борщ зі скибкою свіжого хліба», «Відлітають журавлі», «Він зненавидів красу», «Він тільки живий красивий», «Важко бути людиною», «Велика склянка», «Весняний вітер», «Вогнегривий коник», «Врятував сонечко», «Все співає в лісі», «Втрачений день», «Гавеня і Соловей», «Гвинтик», «Горбатенька дівчинка», «Гудуть, а меду не приносять», «Дівчинка і ромашка», «Дід Осінник», «Дідусь і Смерть», «Де беруться краплинки», «Де

ночує водяна лілея», «Дев'ять негідних речей», «Десять НЕ МОЖНА», «Дивний мисливець», «Добре слово», «Дуб під вікном», «Жайворонек сонечку допомагає», «Зайчик і горобина», «Зайчик і Місяць», «Здрастуйте», «Іменинний обід (Іменини)», «Кінь утік», «Камінь», «Квітка сонця», «Комірчина для дідуся», «Краплина води», «Красиві слова і красиве діло», «Кульбабка», «Ласкавий вітер і холодний вітруга», «Легенда про золоте зернятко істини», «Ледача подушка», «Лижі й ковзани», «Лялька під дощем», «Маківка і Джміль», «Мильна бульбашка», «Мишкові купили велосипед», «Ніна і Гусак», «Навіщо кажуть «Спасибі!», «Найгарніша мама», «Найледачіший у світі кіт», «Наказ дітям», «Намисто з чотирма променями», «Народився братик», «Не загубив, а знайшов», «Образливе слово», «Оленчин горобчик», «Осінь квітка й весняна квітка», «Пелюстка і Квітка», «Перепел і Кулик», «Пихата жаба», «По волосинці», «Правда буває гірша за неправду», «Про що думала Марійка», «Протоптали стежку», «Пурпурова квітка», «Рідна мати моя», «Ремісник і різець», «Розділена радість», «Сива волосинка», «Скажи людині: «Доброго дня!»», «Скляний чоловічок», «Склянка води», «Скупий», «Соловей і Жук», «Сонячний день узимку», «Соромно перед соловейком», «Співуча пір'їнка», «Старий пеня», «Суниця для Наталі», «Сьома дочка», «Ті самі слова», «Та й поклати кладочку», «Тихо, бабуся відпочиває», «Усмішка», «Хочеться сказати щось ніжніше...», «Хто кого веде додому», «Це горобці плачуть від холоду», «Через потік», «Чого заплакав Мишко?», «Чого синичка плаче?», «Чому дідусь такий добрий сьогодні», «Чому мама так хвалить?», «Шпак прилетів», «Що посієш, те й пожнеш», «Щоб метелик не наколовся», «Щоб ти став кращим», «Я вирощу внучку, дідусю», «Я хочу сказати своє слово», «Яблуко в осінньому саду», «Як їжачиха приголубила своїх діток», «Як їжачок готувався до зими», «Як бджола знаходить квітку конвалії», «Як бджола стала золота», «Як дізнаються муравлики, що буде дощ», «Як дзвенять сніжинки», «Як же все це було без мене?», «Як зайчик грівся взимку проти місяця», «Як здивувався Мурко», «Як котові соромно стало», «Як Миколка став хоробрим», «Як починається осінь», «Як Сергійко навчився жаліти», «Як Федько відчув у собі Людину», «Як хлопці мед поїли», «Які вони бідні», «Який слід повинна залишати людина на землі?» [6]. Багато із цих казок вивчаються у початковій школі. Автори підручника читанка для учнів 1-4 класів (М. С. Вашуленко, О. Я. Савченко) включили саме ці казки та оповідання Василя Сухомлинського для вивчення. Дитині, яка тільки починає пізнавати оточуючий світ, дуже потрібні казки, які готують її до навчання у школі, активного життя в суспільстві. Казки, проходячи крізь уяву

дитини, збуджують у неї відчуття до доброго і прекрасного, розширюють загальний кругозір, учать любові, вірності, стійкості, чесності й наполегливості. Сприяють формуванню у дітей моральності.

Учений дав обґрунтування суті процесу становлення моральності: «Найважливішим висновком, який визначає цю суть, є, на мій погляд, така істина: навчання на уроках не єдина, але дуже важлива сфера духовного життя, в якій вступають у контакт педагог і учень» [4, 537].

Учитель, особливо у початкових класах, обґрунтовуючи поведінку реальних людей і персонажів творів Василя Сухомлинського, що вивчаються в шкільній програмі, дає моральну оцінку їх вчинків. Моральне виховання школярів відбувається на всіх без винятку уроках. Моральному вихованню школярів відповідає не тільки зміст предмета, але і методи, за допомогою яких відбувається навчання, атмосфера, що панує в класі, і сама особистість учителя. Для успішного морального виховання школярів вчителю важливо організувати процес колективної діяльності дітей таким чином, щоб вона була пронизана високоморальними відносинами. Моральне виховання школярів в колективі найбільш ефективно тоді, коли кожна дитина займає місце, що відповідає його можливостям. Це сприяє розвитку почуттів власної гідності і формуванню самооцінки. Таке моральне виховання школярів без спеціального зовнішнього спонукання змушує дитину дотримуватися норм моралі прийнятих у суспільстві.

Учений висуває ще одну вимогу в якій наголошує, що «Педагог – друг, товариш своїх вихованців» [4, 539].

Василь Олександрович наголошує: «У справжнього вихователя є про що говорити з вихованцями, ось чому вони дорожать дружбою з ним» [4, 540].

Педагог вважає, що важливий стимул діяльності учнів – «Позитивні емоції дітей, що виникають у процесі навчання, відіграють величезну роль у вихованні бажання вчитися» [5, 7].

Завдання морального виховання в закладах освіти і вдома повинні бути спрямовані на позитивні емоції дітей.

Більшість дітей перебуваючи у закладах дошкільної освіти включені у процес морального виховання, далі моральне виховання продовжується у школі. У дітей сформувалося уявлення про те, що правильно, а що ні, закладені навички ввічливої поведінки, а саме у закладах дошкільної освіти. У школі коло спілкування дітей та їх обов'язків значно розширюється. Основною діяльністю для них стає навчання і моральне виховання покликане активізувати їх думки і почуття.

«Усе, що має вплив на дітей, що навмисне використовується вихователем для їхнього розумового та емоційного розвитку, що покликано максимально активізувати їхні думки й почуття, вольові зусилля – все це має бути перейняте високоморальними ідеями» стверджує педагог-практик [1, 258].

У процесі морального виховання, відбувається поділ всіх вчинків на дві категорії: гарне і погане, а моральні вчинки мають обґрунтування.

Говорячи про моральне виховання школярів слід зазначити, що в залежності від віку дитини процес засвоєння моральних норм відбувається по-різному.

Основним критерієм успішності морального виховання школярів є тільки їх реальні вчинки.

«Ми глибоко переконалися, що емоційна чуйність, емоційна вихованість є наче поштовхом, що спонукає думку до роздумів над суттю моральних повчань, порад» – пише Василь Олександрович [4, 192].

Реформа української школи вимагає ще раз перечитати праці видатного педагога Василя Сухомлинського. Ми переконані, що саме в них ми знайдемо відповідні рішення багатьох сучасних освітянських проблем. Втілення порад видатного вченого сприятиме успішно вирішувати питання морального виховання дітей.

Висновки і перспективи досліджень.

Василь Олександрович стверджує, що «Людина – дитя природи. Їй властиві людські пристрасті, і саме в тому й полягає краса людська, що людина свідомо облагороджує себе, прагне до своєї величі і моральної удосконаленості» [4, 529].

Список використаних джерел

1. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 т. – Т. 1. Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1976. – 654 с.
2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 т. – Т. 2. Формування комуністичних переконань молодого покоління. Як виховати справжню людину. Сто порад учителям / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1976. – 661 с.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 т. – Т. 3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1977. – 670 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 т. – Т. 4. Павлівська середня школа. Розмова з молодим директором / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1977. – 640 с.
5. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5 т. – Т. 5. Статті / В. О. Сухомлинський. – К.: Радянська школа, 1977. – 639 с.
6. Сухомлинський В. О. Квітка сонця. – Харьков: Школа, 2019. – 240 с.
7. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. – К.: Рад. шк., 1968. – 198 с.

References

1. Sukhomlynskyi, V. O. (1976). *Vybrani tvory. B 5 t. – T. 1. Problemy vykhovannia vsebichno rozvyvnoyi osobystosti. Dukhovnyi svit shkoliara. Metodyka vykhovannia kolektyvu / V. O. Sukhomlynskyi. – K.: Radianska shkola, 654 [in Ukrainian].*
2. Sukhomlynskyi V. O. (1976). *Vybrani tvory. B 5 t. – T. 2. Formuvannia komunistychnykh perekonan molodoho pokolinnia. Yak vykhovaty spravzhniu liudynu. Sto porad uchyteliv / V. O. Sukhomlynskyi. – K.: Radianska shkola, 661 [in Ukrainian].*
3. Sukhomlynskyi V. O. (1977). *Vybrani tvory. B 5 t. – T. 3. Sertse viddaiu ditiam. Narodzhennia hromadianyna. Lysty do syna / V. O. Sukhomlynskyi. – K.: Radianska shkola, 670 [in Ukrainian].*
4. Sukhomlynskyi V. O. (1977). *Vybrani tvory. B 5 t. – T. 4. Pavlyska serednia shkola. Rozмова z molodym dyrektorem / V. O. Sukhomlynskyi. – K.: Radianska shkola, 640 [in Ukrainian].*
5. Sukhomlynskyi V. O. (1977). *Vybrani tvory. B 5 t. – T. 5. Statti / V. O. Sukhomlynskyi. – K.: Radianska shkola, 639 [in Ukrainian].*
6. Sukhomlynskyi V. O. (2019). – *Kharkov: Shkola, 240 [in Ukrainian].*
7. Sukhomlynskyi V. O. (1968). *Sertse viddaiu ditiam. – K.: Rad. shk., 198 [in Ukrainian].*

Александра Соколовская. Моральное воспитание детей на основе педагогических идей Василия Сухомлинского в образовательном пространстве новой украинской школы

В статье раскрывается сущность понятия «Новая школа», осуществлен теоретический анализ нравственного воспитания детей. На примере педагогических идей Василия Сухомлинского анализируются различные подходы в воспитании нравственных качеств личности. Рассматриваются теоретические аспекты нравственного воспитания ребенка. Разработанных украинским ученым Василем Сухомлинским правила нравственного воспитания, которые включают: формирование нравственных чувств и правила поведения. Акцентируется внимание на использовании педагогических идей Василия Сухомлинского в нравственном воспитании, их место в формировании нравственных ценностей, определяется направление использования. Обосновывается необходимость воспитания нравственно здорового ребенка в процессе обучения, предусматривается тесная связь с учреждениями дошкольного образования и Новой украинской школой с учетом индивидуальных особенностей каждого ребенка.

Ключевые слова: педагогическое наследие Василия Сухомлинского, мораль, нравственное воспитание, нравственное сознание, моральные качества, личность ребенка, нравственное здоровье.

Olexandra Sokolovska. The children's moral education on the basis of pedagogical idea of Vasyl Sukhomlynsky in the educational space of the new ukrainian school

The article reveals the essence of the concept of "New School", made a theoretical analysis of the moral education of children. On the example of Vasyl Sukhomlynsky's pedagogical ideas, different approaches to the education of the moral qualities of the individual are analyzed. Formation of moral experience in preschool children begins with fairy tales. The education of humane feelings, spiritual values, according to the teacher, should be considered in close connection with the overall development of the child. Fairy tales contribute to the formation of children's emotional attitude to the described events, nature, fairy-tale characters, to the people around them, to reality. An important role in the education of the child's personality is played by fairy tales and stories written by pupils of the Pavlovsk school and Vasyl Olexandrovich. A child who is just beginning to get to know the world around is in need of fairy tales that prepare her for school, an active life in society. Tales, passing through the imagination of the child, excite her feelings for the good and the beautiful, expand the general outlook, teach love, loyalty, stability, honesty and perseverance. Promote moral formation in children. The scientist gave a substantiation of the essence of the process of becoming morality: "In my opinion, the most important conclusion that defines this essence is the truth: teaching in the lessons is not the only, but very important sphere of spiritual life in which the teacher and the student come into contact." The moral education of schoolchildren takes place in all lessons without exception. It promotes self-esteem and self-esteem. Theoretical aspects of moral education of the child are considered. The rules of moral education, developed by the Ukrainian scientist Vasyl Sukhomlynsky, include: formation of moral feelings and behavior skills. Emphasis is placed on the use of pedagogical ideas of Vasyl Sukhomlynsky in moral education, their place in the formation of moral values, outlines the direction of use. The necessity of raising a morally healthy child in the course of education is substantiated, which involves a close connection with the institutions of pre-school education and the New Ukrainian School, taking into account the individual characteristics of each child.

Keywords: Vasyl Sukhomlynsky's pedagogical heritage, morality, moral education, moral consciousness, moral qualities, child's personality, moral health.